

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/54/2023
Identifikačné číslo spisu:	7218204666
Dátum vydania rozhodnutia:	28.05.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:7218204666.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Mesto Košice, Trieda SNP 48/A, Košice, IČO: 00691135, zastúpeného ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA JUDr. Ján Tokár, spol. s r.o., Košice, Werferova 1/2582, proti žalovanej obchodnej spoločnosti COMPCAR, s.r.o., Prešov, Slovenská 65, IČO: 31706 843, zastúpeného advokátom JUDr. Marekom Tkáčom, Lipany, Nám. sv. Martina 39, o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, vedenom na Mestskom súde Košice pod sp. zn. K2-15C/39/2018, pôvodne Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 15C/39/2018, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 8. septembra 2022 sp. zn. 5Co/107/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 8. septembra 2022 sp. zn. 5Co/107/2021
z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 3. decembra 2020 sp. zn. 15C/39/2018 zamietol žalobu o určenie, že kúpna zmluva z 9. júla 2004, ktorou žalovaná nadobudla nehnuteľnosti z konkurznej podstaty úpadcu (Východoslovenské tehelne, štátny podnik-v likvidácii, Košice, vymazaný z obchodného registra dňom 8. 7. 2005, v dôsledku zrušenia konkurzu po splnení rozvrhového uznesenia), je neplatná a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

1.1. Podľa žaloby v čase uzavretia právneho úkonu boli na nehnuteľnostiach postavené líniové stavby (cesty, miestne komunikácie, električkové dráhy a pod.), užívané žalobcom za účelom zabezpečenia verejných potrieb a keďže sa považuje za vlastníka predmetných pozemkov, inicioval na Okresnom súde Košice II konanie sp. zn. 18C/154/2012, v ktorom sa domáhal svojho vlastníckeho práva k časti prevedených nehnuteľností (šiestim pozemkom), následne evidovaných v katastri nehnuteľností na základe rozsudku, v jeho prospech. V označenom konaní bola ako predbežná otázka riešená platnosť kúpnej zmluvy, ktorej neplatnosť bola síce súdom konštatovaná, avšak iba v odôvodnení rozhodnutia. Z dôvodu, že žalovaná, ktorá uvedený stav nerešpektovala, iniciovala voči žalobcovi množstvo súdnych konaní (22 sporov o peňažné plnenie, konanie pred ústavným súdom, ako aj Európskym súdom pre ľudské práva), vrátane obnovy konania sp. zn. 18C/154/2012, žalobca sa domáha v danom spore meritórneho určenia neplatnosti napadaného právneho úkonu, ktorým sa vytvorí pevný základ právnych vzťahov v doterajších sporoch a predíde sa ďalším. Súčasne sa odstráni dlhotrvajúci stav neistoty,

ktorému je žalobca vystavený.

1.2. Súd prvej inštancie posúdil predmetnú žalobu ako neprípustnú, keďže žaloba o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy je žalobou o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) CSP (Civilný sporový poriadok zákon č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov), ktorá je prípustná len ak to vyplýva z osobitného predpisu, čo nebol daný prípad (ustanovenie § 39 Občianskeho zákonníka je len všeobecným ustanovením o absolútnej neplatnosti právneho úkonu, z ktorého nemožno vyvodiť možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti).

1.3. Zhodne so žalobcom súd konštatoval, že žalobou uplatnený nárok za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku predstavoval typ žaloby podľa § 80 písm. c), avšak Civilný sporový poriadok zakotvil novú koncepciu určovacích žalôb, rozlišujúc klasickú určovaciu žalobu podľa § 137 písm. c) CSP, t. j. žalobu o určenie, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem, ktorý ale nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu a žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) CSP, ak to vyplýva z osobitného predpisu (cieľom bolo vylúčiť všetky nepotrebné a neopodstatnené žaloby o určenie neplatnosti právnych úkonov a iných právnych skutočností, ktoré vyvolávajú ďalšie spory, pričom nesplňajú účel určovacej žaloby). Otázka existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určenie môže byť preto významnou, ale len pri žalobe o určenie existencie alebo neexistencie práva (§ 137 písm. c) CSP).

1.4. Na záver súd prvej inštancie dodal, že v konaní prebiehajúcom na Okresnom súde Košice II medzi totožnými sporovými stranami pod sp. zn. 18C/154/2012, o určenie vlastníckeho práva žalobcu k časti nehnuteľností, ktorého obnova bola právoplatne povolená rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11Co/114/2018, sa súd musí vysporiadať s prejudiciálnou otázkou, a to s platnosťou kúpnej zmluvy zo dňa 9. 7. 2004. O nároku na náhradu trov konania rozhodol súd podľa § 255 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. Odvolací súd sa stotožnil so skutkovými i právnymi závermi súdu prvej inštancie a na zdôraznenie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolací súd uviedol, že kľúčovou otázkou v prejednávanvej veci bolo posúdenie či žalobcom podaná žaloba má byť posudzovaná podľa § 137 písm. c) CSP, teda či žalobca má na žalobe o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy naliehavý právny záujem, alebo ide o žalobný typ podľa § 137 písm. d) CSP, teda žalobu, ktorá je prípustná, len ak táto možnosť vyplýva z právneho predpisu.

2.1. Odvolací súd uviedol teoretické východiská, v zmysle ktorých pre riešenie otázky či podaná žaloba je vhodný procesný nástroj ochrany práva, je potrebné posúdiť či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť nasledovať ďalšie. Naliehavý právny záujem na určovacej žalobe je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo sa jeho právne postavenie stalo neistým (R 17/1972). Ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996). Žalujúca strana musí preukázať potrebu určenia či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, odstránením neistoty vo vzťahu účastníkov konania alebo vytvorením pevného základu pre jeho usporiadanie (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/31/2011). Ak určovacia žaloba vytvára pevný právny základ právnych vzťahov účastníkov sporu a môže sa ňou predísť žalobe na plnenie, je určujúca žaloba prípustná aj napriek tomu, že je možná i žaloba na plnenie (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Obdo/51/2011). Vychádzajúc z definície právnych skutočností (ako podmienok či predpokladov ustanovených právnou normou, ktoré determinujú vznik, zmenu a zánik právnych vzťahov), odvolací súd uzavrel, že žaloba o neplatnosť právneho úkonu je prípustná len tam, kde to vyplýva z osobitného právneho predpisu, pričom žiaden právny predpis nepripúšťa domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy.

2.3. Odvolací súd sa stotožnil s námietkou žalobcu, že z dikcie § 137 CSP vyplýva demonštratívny výpočet druhu žalôb a súdna prax pripúšťa aj žaloby, ktoré v dotknutom ustanovení nie sú vymedzené, avšak za predpokladu, že žalobca nemá žiadnu inú možnosť, teda iný účinný prostriedok obrany, v dôsledku čoho neexistuje iný typ žaloby ako ten, ktorý uplatnil, čo žalobca nepreukázal. V konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam sa bude (ne)platnosť kúpnej zmluvy prejudiciálne riešiť a za splnenia zákonných podmienok je možné podať žalobu o vylúčenie vecí z majetkovej podstaty úpadcu.

2.4. Nad rámec uvedeného odvolací súd dodal, že pri žalobách o neplatnosť právneho úkonu je presne vymedzený okruh strán sporu, tzv. nútené procesné spoločenstvo (§ 78 CSP), v dôsledku čoho sa vyžaduje, aby na strane žalobcov alebo žalovaných vystupovali všetci účastníci dotknutého právneho úkonu. V prejednávanej spore na strane žalovaného mal byť preto označený aj správca úpadcu, prípadne Slovenský pozemkový fond. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania súd prvej inštancie odôvodnil § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť, ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhol, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Podľa názoru žalobcu odvolací súd svojím procesným postupom porušil jeho právo na spravodlivý proces, vytýkajúc odvolaciemu súdu nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia a arbitrárnosť, keďže sa vyhýba žalobcom nastoleným otázkam, týkajúcim sa nejasnej formulácie textu zákona v § 137 písm. c) a d) CSP. Argumentáciou žalobcu o naliehavom právnom záujme na určovacej žalobe sa súd prvej inštancie a priori odmietol zaoberať, zameriavajúc sa na rozlíšenie typov žaloby v zmysle § 137 písm. c) a d) CSP. Napriek tomu, že odvolací súd sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie, v odôvodnení svojho rozhodnutia sa k otázke naliehavého právneho záujmu vyjadruje, v dôsledku čoho je daná nejednotnosť a protirečivosť rozhodnutí súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu.

3.1. Žalobca dal do pozornosti závery rozhodnutia Krajského súdu v Trnave sp. zn. 31Cob/27/2019, podľa ktorého žaloby o neplatnosť právneho úkonu sa v doterajšej doktríne (napr. Rubeš, J. a kol. Komentár k Občianskemu súdnemu poriadku, Bratislava 1959) i v judikatúre (sp. zn. 1Cdo/187/2016), vždy považovali za žaloby o určenie, že tu nie je právny vzťah (právo) založený takýmto úkonom. Napokon platnosť, respektíve neplatnosť právneho úkonu nie je právnou skutočnosťou, ale právnym hodnotením (následkov) určitej skutočnosti.

3.2. V dovolaní žalobca namietal, že odvolací súd mal dôsledne skúmať dôvody, pre ktoré sa žalobca dožaduje práve určenia neplatnosti právneho úkonu a na čo mu bude určovací rozsudok slúžiť, teda absentuje vyhodnotenie či žalobca skutočne čelí právnej neistote a či je rozsudok spôsobilý túto neistotu odstrániť.

3.3. Rozhodnutie odvolacieho súdu nedáva preto podľa žalobcu dostatočné odpovede a neobjasňuje dôvody, na základe ktorých bol zvolený výklad dotknutého právneho predpisu. Žalovaná nadobudla sporné nehnuteľnosti, ktoré predtým patrili žalobcovi, na základe predmetnej kúpnej zmluvy z konkurznej podstaty úpadcu, do ktorej boli zahrnuté neoprávnene. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 6MCdo/1/2011 z 30. apríla 2012 zrušil predošlé rozhodnutia vo veci určenia vlastníckeho práva žalobcu, o zamietnutí žaloby (rozsudok Okresného súdu Košice II sp. zn. 24C/41/2008, spolu s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/158/2009), a konštatoval, že žalovaná mala informáciu o zastavanosti kupovaných pozemkov komunikáciou a musela pri zachovaní náležitej opatrnosti vedieť, že tu môže byť tretia osoba majúca vlastnícke, prípadne iné právo k zastavaným pozemkom. Nemohla byť presvedčená o poctivosti a správnosti svojho konania. Európsky súd pre ľudské práva následne rozsudkom z 9. 6. 2015 skonštatoval, že vyššie uvedeným rozhodnutím dovolacieho súdu sp. zn. 6MCdo/1/2011 boli porušené procesné práva žalovanej, lebo konanie bolo vedené na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora. Správnosť záverov o tom, kto je oprávnený vlastníť, z hľadiska hmotného práva, potvrdzuje aj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 421/2012 z 13. decembra 2016, v ktorom bol sformulovaný záver, že rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva bolo vyslovené porušenie článku 6 ods. 1 dohovoru, avšak uvedené porušenie bolo vyslovené iba vo vzťahu k procesnému účinku napadnutého rozhodnutia, pričom jeho hmotnoprávny účinok ostal s odkazom na zákonnosť vnútroštátnej úpravy nedotknutý.

3.4. Žalobca právnú neistotu vyvodzoval z reálnej obavy, že žalovaná v prípade povolenia obnovy konania bude požadovať zastavenie súdneho konania sp. zn. 18C/154/2012 z dôvodu res iudicata, na základe vyššie uvedených rozhodnutí, ktoré vlastníctvo sporných nehnuteľností prisudzovali žalovanej, ktorá obava bola potvrdená v sťažnosti žalovanej doručenej ústavnému súdu proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/35/2020 (ktorým bol zrušený rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11Co/114/2018 v potvrdzujúcom výroku o povolení obnovy konania sp. zn. 18C/154/2012). S poukazom na uvedené argumentácia žalobcu bola podstatne širšia, ktorou sa však odvolací súd nezaoberal.

3.5. Dovolateľ prípustnosť dovolania vyvodzoval aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, poukazom na odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorá pripúšťa žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 137 písm. c) CSP, v dôsledku čoho odvolací súd vec nesprávne právne posúdil. Dovolateľ označil rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 5/2022 (vyslovujúce záver, že účel predkupného práva, predmetom ktorého je spoluvlastnícky podiel a spôsob jeho realizácie, vylučuje čiastočnú relatívnu neplatnosť právneho úkonu), v ktorom dovolací súd uviedol aj záver súdu prvej inštancie, že možnosť žalobcov domáhať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu vyplýva priamo zo zákona (§ 40a v spojení s § 140 Občianskeho zákonníka), t.j. podaná určovacia žaloba (§ 137 písm. c) CSP) je procesne prípustná. Uvedené rozhodnutie nadviazalo podľa žalobcu na skoršie rozhodnutie dovolacieho súdu, podľa ktorého žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu pre porušenie predkupného práva (§ 40a Občianskeho zákonníka) môže obstať z pohľadu naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku i vtedy, ak už došlo k porušeniu predkupného práva (sp. zn. 7Cdo/46/2013). Žalobcovi preto nebol zrejímý dôvod, pre ktorý by žaloba o určenie neplatnosti zmluvy podľa § 40a Občianskeho zákonníka, mala byť prípustným prostriedkom ochrany práv a žaloba o určenie neplatnosti zmluvy podľa § 39 Občianskeho zákonníka by takým prostriedkom byť nemala.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu navrhla, aby dovolací súd dovolanie žalobcu zamietol. Žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy podal žalobca za účinnosti nového civilného kódexu, ktorý možnosť domáhať sa určenia či tu právny vzťah je alebo nie je neprípustná. Skúmanie naliehavého právneho záujmu je možné podľa novej právnej úpravy v prípade žaloby o určenie či tu právo je alebo nie je (§ 137 písm. c) CSP), ale pri podaní žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 137 písm. d) CSP, je jeho posudzovanie bez právneho významu.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej aj „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP aj dôvodné.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti.

8. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania (napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t. j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné.

9. Žalobca prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej

patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Porušenie práva na spravodlivý proces oprel o tvrdenie, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je dostatočne odôvodnené.

10. Pod porušením práva na spravodlivý proces treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019). Pri posudzovaní namietaného nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

11. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je teda i právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je právo strany sporu na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má jasne a zrozumiteľne poskytnúť odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03). Len náležité odôvodnené súdne rozhodnutie sa stáva interpretačným nástrojom súdnej autority k zabezpečeniu spravodlivosti.

12. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia jednoznačne vyplýva aj z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Judikatúra tohto súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, § 29; Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

13. Kritériom pre posúdenie (ne)preskúmateľnosti rozhodnutia je splnenie náležitostí odôvodnenia ustanovených zákonom podľa § 393 ods. 2 CSP, ktoré ukladá súdu povinnosť podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku a tým preukázať jeho správnosť. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil konkrétny zistený skutkový stav. Musí byť tiež zrejmé, ako sa vysporiadal s argumentáciou strán sporu a či pri riešení právnych otázok vzal do úvahy i relevantnú judikatúru a právnu vedu, ktorou argumentovali strany sporu. Inak má napadnuté rozhodnutie rysy jurisdikčnej svojvôle a ako také môže byť považované za nezákonné a nespravodlivé rozhodnutie.

14. V prejednávanej veci z odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia vyplýva, že odvolací súd ako kľúčovú otázku posudzoval procesnú prípustnosť žalobcom podanej určovacej žaloby, konkrétne či táto žaloba má byť posúdená podľa § 137 písm. c) CSP alebo § 137 písm. d) CSP.

15. Dovolací súd konštatuje, že v prípade tzv. určovacích žalôb je správne posúdenie podmienok procesnej prípustnosti podanej žaloby prvotnou otázkou, ktorú musí súd skúmať, a to vzhľadom na ich odlišné vymedzenie v § 137 písm. c) CSP, v porovnaní s § 137 písm. d) CSP. Kým ustanovenie § 137 písm. c) CSP podmieňuje prípustnosť žaloby o určenie, či tu je alebo nie je právo, existenciou naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení (s výnimkou prípadov, keď prípustnosť takej žaloby vyplýva z osobitného predpisu a právny záujem žalobcu sa prezumuje), ustanovenie § 137 písm. d) CSP podmieňuje prípustnosť žaloby o určenie právnej skutočnosti výlučne existenciou

osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje (prípadne jej ukladá) podať bližšie špecifikovanú určovaciu žalobu.

16. Civilný sporový poriadok (s účinnosťou od 1. júla 2016) zreteľne rozlišuje dva druhy určovacích žalôb, a to klasické určovacie žaloby a žaloby o určenie právnych skutočností, s cieľom vylúčiť (v zmysle dôvodovej správy) nepotrebné žaloby o určenie neplatnosti alebo platnosti právnych úkonov a iných právnych skutočností, ktoré len vyvolávajú ďalšie spory a mňajú sa účelom určovacích žalôb.

17. Právny názor, podľa ktorého v zmysle novej právnej úpravy Civilného sporového poriadku nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov (ako právnej skutočnosti), ak to nevyplýva z osobitného predpisu, bol prijatý naprieč senátmi občianskoprávneho, ako aj obchodnoprávneho kolégia.

18. Ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu (R 71/2018) považuje žaloby o určenie (ne)platnosti právnych úkonov, podané po 1. júli 2016, za žaloby o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) CSP, ktorých prípustnosť je podmienená existenciou osobitného predpisu (R 1/2023, R 75/2024, napr. sp. zn. 7Cdo/268/2019, 4Obdo/56/2020, 4Obdo/71/2020, 4Cdo/26/2021, 9Cdo/7/2021).

19. Veľký senát obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 1V Obdo/1/2021 zo dňa 24. júna 2021 súčasne naznačil možnú prípustnosť žalôb o určenie neplatnosti právnych úkonov, keď sa nestotožnil s názorom prezentovaným generálnym prokurátorom, v zmysle ktorého je žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu od 1. júla 2016 procesne neprípustná, keďže sa má jednať o žalobu podľa § 137 písm. d) CSP. Takéto, do značnej miery paušalizujúce, ponímanie považuje veľký senát obchodnoprávneho kolégia za formalistické, pretože v určitých situáciách by sa osoba dotknutá neplatným právnym úkonom nemohla domáhať ochrany svojich subjektívnych práv, čo by predstavovalo neprípustné odmietnutie spravodlivosti. Napokon v ustanovení § 137 CSP je obsiahnutý len demonštratívny výpočet žalôb. Je potrebné odlišovať situácie, kedy prichádza do vzájomnej kolízie žaloba na plnenie a určovacia žaloba, ktorej výsledok mal byť len podkladom pre žalobu na plnenie, od situácie, kedy jediným prostriedkom ochrany subjektívnych práv dotknutého subjektu je len určovacia žaloba. Rozhodujúce je pritom to, čoho sa žalobca v skutočnosti podanou žalobou domáha, a nie len navrhovaný žalobný petit, ktorým má byť určená neplatnosť právneho úkonu, keďže súd je povinný petit vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami v žalobe a je jeho povinnosťou skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh (porov. uznesenie najvyššieho súdu z 25. novembra 2020, sp. zn. 7Cdo/268/2019, publikované pod R 14/2021).

20. V posudzovanej veci z obsahu spisu, predovšetkým z podanej žaloby, vyplýva, že žalobca odôvodňoval zvolený spôsob súdnej ochrany, preferujúc určovaciu žalobu o neplatnosť právneho úkonu, tým, že určením neplatnosti kúpnej zmluvy sa stanoví pevný základ právnych vzťahov v konaniach o plnenie (konkretizovaných v článku IV. žaloby v počte 22), ktoré doposiaľ voči nemu iniciovala žalovaná (s cieľom predísť i ďalším sporom), a v ktorých bude súd vychádzať z navrhovaného určovacieho rozsudku, pri riešení predbežnej otázky, o ktorej meritórne v sporoch o zaplatenie súdy nerozhodujú. Dôvod mal tiež spočívať v neistom právnom postavení žalobcu, keďže žalovaná, ktorá doterajší stav nerešpektovala, podnetovala voči žalobcovi aj konanie pred ústavným súdom, ako aj Európskym súdom pre ľudské práva, vrátane obnovy konania sp. zn. 18C/154/2012.

21. Dovolací súd konštatuje, že z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu však nemožno zistiť, akým spôsobom sa vysporiadal s kľúčovou argumentáciou a dôvodmi žalobcu, pre ktoré sa dožaduje práve určenia neplatnosti právneho úkonu meritórnym rozhodnutím a k čomu mu bude určovací rozsudok slúžiť. V dôsledku absentujúceho argumentačného základu vyhodnotenia toho, či žalobca čelí tvrdenej dlhoročnej právnej neistote a či je rozsudok spôsobilý túto neistotu odstrániť, odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nevyhovuje zákonným požiadavkám, ktoré pri posudzovaní rozhodných skutočností Civilný sporový poriadok kladie na obsah odôvodnenia súdneho rozhodnutia a v konečnom dôsledku takéto rozhodnutie zasahuje do základných práv účastníka súdneho konania, ktorý má nárok na to, aby bola jeho vec spravodlivo posúdená. Súd má povinnosť zrozumiteľným spôsobom vysvetliť, ako sa zaoberal jednotlivými dôvodmi, pre ktoré bola určovacia žaloba podaná, zohľadňujúc

prítom celý jej obsah. Odôvodnenie súdneho rozhodnutia musí stranám konania umožňovať spoznať úvahy súdu, ktoré boli relevantné pre výsledok konania, a tým preskúmateľnosť súdneho rozhodnutia z hľadiska zákonnosti a vecnej správnosti, k čomu v prejednávanej veci nedošlo.

22. Nepreskúmateľný bol aj záver odvolacieho súdu o nepreukázaní, že zvolený druh žaloby bol pre žalobcu jediným prostriedkom ochrany jeho práv, vzhľadom na poukaz odvolacieho súdu na nešpecifikované konanie o určenie vlastníckeho práva k sporným pozemkom, ako i možnosť podať žalobu o vylúčenie veci z majetkovej podstaty úpadcu, v ktorých sa má podľa záveru odvolacieho súdu prejudiciálne riešiť (ne)platnosť kúpnej zmluvy. Žalobca totiž už v odvolacom konaní namietal záver súdu o prebiehajúcom konaní sp. zn. 18C/154/12 o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vzhľadom na zrušenie rozsudku odvolacieho súdu o povolení obnovy konania dovolacím súdom (sp. zn. 6Cdo/35/2020) a navyše predmetom konania bola len časť kúpnu zmluvou prevádzaných nehnuteľností (šesť pozemkov). Nemožno prehliadať ani výmaz úpadcu z obchodného registra v dôsledku zrušenia konkurzu po splnení rozvrhového uznesenia.

23. Dovolací súd pripomína, že z odôvodnenia rozhodnutia musí vyplývať, ktorý iný spôsob súdnej ochrany súd uprednostňuje pred určovacou žalobou a z akého dôvodu, čo nebolo v prejednávanej veci splnené. Inak je neprejednanie určovacej žaloby nedostatočne odôvodnené (sp. zn. II. ÚS 482/2021).

24. Vzhľadom na to, že odvolací súd musí z úradnej povinnosti prihliadať na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok (§ 380 ods. 2 CSP), pri posudzovaní iného, jednoznačne identifikovaného súdneho konania, je potrebné sa vždy zaoberať aj tým (zohľadňujúc tiež predmet sporu), či otázka, ktorá by mala byť riešená v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, bola už vyriešená a právoplatne rozhodnutá v skoršom konaní, vzhľadom na prekážku veci právoplatne rozhodnutej (§ 230 CSP).

25. Absencia náležitého odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, sa týkala aj posudzovania vecnej pasívnej legitímácie žalovaného subjektu v danom spore, ktorú súd skúma aj bez návrhu. Skúmanie vecnej legitímácie, či už aktívnej alebo pasívnej, je imanentnou súčasťou každého súdneho konania a výsledok tohto skúmania sa prejaví v rozhodnutí vo veci samej. Zistenie nedostatku vecnej legitímácie vedie potom k zamietnutiu žaloby.

26. V prejednávanej veci odvolací súd (nad rámec uvedeného) konštatoval, že v civilnom sporovom konaní o neplatnosť zmluvy musia byť účastníkmi konania všetci, ktorí túto zmluvu uzavreli (prípadne ich právni nástupcovia), a to buď ako žalobcovia, alebo ako žalovaní (R 78/1978, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/122/2002). O nútené procesné spoločenstvo pôjde vtedy, keď priamo zo zákona alebo z povahy veci je z hľadiska vecnej legitímácie nevyhnutné, aby v konaní vystupovalo spoločenstvo. Ak by žalobca namiesto núteného procesného spoločenstva žaloval len jeden subjekt, prípadne nie všetkých nútených spoločníkov, žaloba by musela byť pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie zamietnutá.

27. V kontexte uvedeného ak odvolací súd dospel k záveru, že žalobca namiesto núteného procesného spoločenstva (§ 78 CSP) žaloval len jeden subjekt, t.j. nie všetkých členov núteného procesného spoločenstva, v dôsledku čoho bol by daný dôvod žalobu pre nedostatok vecnej pasívnej legitímácie zamietnuť (k § 78 ods. 2 CSP), v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia bol povinný jednoznačne označiť konkrétny subjekt, ktorý ako účastník dotknutého právneho úkonu, príp. právny nástupca, mal vystupovať na strane žalovaných. V odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu preto chýbal aj v tomto smere argumentačný základ, s uvedením súvisiacich právnych úvah, vychádzajúc z preukázaného skutkového stavu, na ktorý súd aplikoval relevantné právne normy.

28. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (sp. zn. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových

zistení v žiadnej možnej interpretácii z odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (sp. zn. I. ÚS 243/07).

29. V zmysle judikatúry ústavného súdu tiež platí, že súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (II. ÚS 675/2014, IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07).

30. Odvolací súd sa preto bude musieť vysporiadať so všetkými vyššie uvedenými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť dostatočne vysvetlený jednak s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania a zistené rozhodujúce skutočnosti, ako aj s poukazom na ním prijaté právne závery. Je dôležité, aby odvolací súd odôvodnil svoje úvahy na základe čoho dospel k vysloveným právnym záverom. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí preto vyplývať vyhodnotenie žalobcom uplatnených dôvodov, pre ktoré mala byť jediným prostriedkom ochrany jeho subjektívnych práv navrhovaná určovacia žaloba, ktorý iný konkrétny spôsob súdnej ochrany súd v danom prípade preferuje pred určovacou žalobou a z akých dôvodov, a predovšetkým jednoznačný a úplný záver posúdenia nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v spore.

31. V okolnostiach preskúmvanej veci dospel dovolací súd k záveru, že postup odvolacieho súdu vykazuje znaky relevantné z hľadiska namietanej vady podľa § 420 písm. f) CSP, spočívajúcej v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu.

32. Dovolanie žalobcu je preto v zmysle § 420 písm. f) CSP prípustné a súčasne aj dôvodné. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podľa § 449 ods. 1 v spojení s § 450 CSP napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

33. Vzhľadom na dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu a skutonosť, že sa vec vracia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, dovolací súd sa nezaoberal opodstatnenosťou uplatnenia iných dovolacích námietok. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu. Na základe uvedeného dovolací súd nepristúpil k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie žalobcu, týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP).

34. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.